

gradus perfectionis substantiæ est gradus intellectivi. Ergo essentia Dei reponenda est in esse intellectivo purissimo.

Respondeo, dist. Major. Physice et quoad rem, *conc.*; secundum rationem, saltem secundum expressum et clarum conceptum, *neg.* *Disting.* pariter Minor.: gradus intellectivi est gradus perfectissimus substantiæ, ita ut intellectivum formaliter sit perfectissimus gradus in *linea particulari* et præcise intellectionis, *conc.*; ita ut includat summum gradum in *omni linea*, et concipi possit ut radix omnium attributorum, *neg.* Nihil ergo lucrantur Thomistæ per hæc aliaque similia argumenta, nisi statum quæstionis diversum constituerint.

Objic. 11.º S. Thomas non semel docet, solas creaturas intellectuales præ se ferre imaginem Dei, eo quod illæ solæ attingunt similitudinem maximam Dei secundum rationem quasi specificam et differentialem ipsius, nimirum vitæ intellectualis (1). Ergo ratio constituens essentiam Dei nostro modo concipiendi debet esse ratio vitæ purissime intellectualis.

Respondeo, neg. conseq. Primo quia ex S. Thoma ad rationem imaginis sufficit similitudo secundum accidens, vel proprietatem essentiæ specificam (2). Præterea quod intellectivum sit in Deo quasi specificum et differentiale inter perfectiones expresse ac determinate consideratas, sufficit ad hoc, ut rationales creature dicantur imago Dei ratione vitæ intellectualis. Ex eo autem quod intellectivum sit inter *determinatas* perfectiones quasi differentialis et specifica, non probatur, quod sit prædicatum *absolute nobilius* et radix omnium perfectionum attributorumque divinarum: quæ sunt conditiones requisite ad constitutum metaphysicum essentiæ divinæ, prout apparet ex statu quæstionis. Prædicatum enim actus puri et esse per se subsistentis est nobilius, quam intellectivum, ac tale, quod nequeat homo nec ulla alia creata res participare. Inter prædicata vero particularia et determinata, quæ participari a rebus creatis possunt,

(1) Vide v. g. 1 p. quæst. 93, art. 2 et reliquis articulis totius illius quæstionis; et 1 p. quæst. præced.; et 1 p. quæst. 33, art. 3 et in locis in præcedenti articulo laudatis, ubi dictum est creaturas intellectuales divinam præ se ferre imaginem.

(2) Vide 1 p. quæst. 93, art. 2, et locis mox citandis.

nobilissimum est gradus perfectionis, quam importat intellectivum, et propterea recte ex illo desumitur ratio imaginis in creaturis intellectualibus.

Dices. Imago ex D. Thoma est similitudo secundum naturam et speciem. Ergo necesse est, ut natura vel species divina constituatur per intellectivum, si in solis creaturis intellectualibus est imago Dei.

Respondeo, dist. ant. Imago perfecta est similitudo secundum naturam et speciem, *conc.*; imperfecta, *neg.* *Dist.* etiam conseq. Si consideretur essentia divina secundum determinatam aliquam expressionem, secundum quam nostro modo concipiendi non potest esse radix et fons cæterarum perfectionum et attributorum, *trans.*; si consideretur essentia divina eo modo, quo in presentis controversia consideratur, *neg.* Ad rationem imaginis imperfectæ sufficit ex S. Thoma *similitudo secundum aliquod accidens proprium speciei et præcipue secundum figuram, sicut hominis imago dicitur esse in cupro* (1). Jam *similitudo perfecta Dei non potest esse nisi in identitate naturæ, unde perfecta ejus imago reperitur in Filio suo primogenito, sicut imago regis in filio sibi connaturali; in homine autem, sicut in aliena natura, sicut imago regis in marmo argenteo, ut patet per Augustinum in libro de Decembordis* (cap. 8, circ. med.) (2). Ut ergo sit in homine imago Dei imperfecta, ex Angelico, non requiritur ut intellectivum concipiatur præcise ut essentia Dei, sed sufficit, ut concipiatur, ut proprietas vel attributum nobilissimum divinæ naturæ: id quod ultro largimur.

CAPUT II DE ATTRIBUTIS DIVINIS GENERATIM

Declarata pro modulo ingenii nostri natura Dei in se, reliquum est, ut eam comparemus cum attributis, quorum ante omnia notio enucleanda est, mox distinctionis modus inquirendus.

(1) S. Thom. 1 p. quæst. 93, art. 2. Cfr. ibid. art. 1, et art. 7, 8.

(2) S. Thom. 1 p. quæst. 93, art. 1, ad 2.^{am} Cfr. art. 6, ad 1.^{am}

ARTICULUS I

Quid et quotuplex attributum.

Varie
attributi
acceptiones:

89. Attributum latissime dicitur quicquid de Deo prædicatur quomodolibet: quocirca in hoc sensu attributum complectitur quaslibet denominationes, sive intrinsecas sive extrinsecas, sive substantiales sive accidentales (nostro modo concipiendi), sive absolutas sive relativas, sive proprias sive metaphoricæ. Et hoc sensu attributa divina vocari solent nomina divina. Non tamen quælibet nomina Dei tractanda nobis sunt sub appellatione attributorum. Alia enim sunt nomina Dei propria, alia pure metaphoricæ, ut cum v. g. Deo tribuuntur humana, vel ira et alii affectus vel passiones, et generatim omnia prædicata, quæ imperfectionem aut limitationem in suo conceptu involvunt, nihil enim hujusmodi asseri Deo potest, nisi per metaphoram vel tropum aliquem. Alia perfectiones essentielles designant, alia vero alia, quæ a nobis concipiuntur instar accidentium vel proprietatum quarundam. At in præsentî disputatione nec nomina metaphoricæ, nec nomina substantiam significantia vocari a nobis possunt in controversiam sub attributi denominatione. Etenim post expositam doctrinam de natura et substantia divina, nequit institui controversia de attributis, nisi hæc aliquid aliquo modo distinctum a substantia expriment. Itaque attributa magis proprie sunt prædicata illa et perfectiones, quæ nostro modo concipiendi substantiam divinam completam in suo esse supponunt, eique veluti quædam proprietates vel affectiones quasi superadduntur. Unde in hac acceptione a ratione attributi excluduntur prædicata tum substantia tum etiam metaphoricæ, et nihil amplius. Hæc, inquam, acceptio attributi propria est, quia revera inservit, ac sufficit ad discipandas omnes illas controversias, quas solent communiter Theologi post tractatum de divina essentia instituere sub titulo divinorum attributorum.

alia pressior
eorundem
significatio,

Pressius adhuc magisque proprie intelliguntur attributa perfectiones absolute simpliciter tales ac necessariæ, quæ a nobis concipiuntur per modum proprietatum adjacentium

nomina Dei.

Quid proprie
veniat
nomine
attributorum
Dei:

essentiæ divinæ. Unde excluduntur ab hac acceptione attributi non solum prædicata substantia et metaphoricæ, sed etiam perfectiones relativæ divinarum Personarum, necnon denominationes illæ, quæ nihil intrinsecum important in Deo, quod non pariter esset, etiamsi de facto non tribuerentur illi, v. g. denominatio Creatoris, Domini, Redemptoris, Prædestinantis et quæcumque actum Dei liberum supponunt. Hæc enim omnia nihil in Deo ponunt, quo non potuisset carere absque detrimento suæ infinitæ perfectionis.

Denique pressissime attributum sumitur solummodo pro perfectionibus absolutis, quæ sint reales ac positivæ. Ac proinde in hac strictissima significatione prædicata negativa, v. g. immutabilitas, a ratione ac numero attributorum arcenda essent (1).

alia
pressissima.

Non desunt etiam, qui adhuc restringere amplius vellent notionem attributi, duas alias condiciones requirentes; primo ut sit perfectio, quam naturali lumine cognoscere valeamus (2); ac secundo, ut sit perfectio analogice communis Deo et creaturis (3). Quod si quis admittere velit, immensitatem, æternitatem, aliasque perfectiones Dei solius proprias contra communissimam Theologorum consuetudinem cogitur nomine ac loco attributorum spoliare (4).

Hæc tamen dicta sint solummodo historice, ut pateat diversus modus loquendi auctorum in hac parte. Nos vero, qui et lites de voce vitare cupimus (5), et notionem talem attributi reddere, quæ aptari possit prædicatis omnibus, quæ tractare sub eo nomine communiter solent Theologi et Philosophi, hic attributum sumimus in secunda ex prædictis acceptionibus, definimusque ea prædicata Dei propria, quæ a nobis concipiuntur per modum proprietatum et affectionum essentiæ divinæ.

Definitio
attributi

(1) Videri possunt de his P. Suarez (*de Trinit.*, lib. 3, cap. 11), Gillius (op. cit. *de Deo*, lib. 2, tract. 2, cap. 5), Tanner (*de Deo*, disp. 2, quest. 1, dub. 1), Molina (In 1.^{am} part., quest. 28, art. 2, disp. 2).

(2) Ita Gabriel apud Suarez, loc. cit. num. 3.

(3) Ita Henricus, ibid. num. 4.

(4) Cfr. Suarez, loc. cit. et Gil, ibid. num. VII.

(5) Cfr. Suarez, *de Deo*, lib. 1, cap. 9, num. 13; *de Trinit.*, lib. 3, cap. 11.

et divisio

Multiplex est divisio attributorum in eo sensu explicatorum (1). Primo enim dividi possunt in affirmativa et negativa. Negativa sunt illa, quæ formaliter expriment remotionem alicujus imperfectionis a Deo, v. g. immutabilitas, infinitas, etc. Positiva sunt, quæ formaliter expriment rationem ac perfectionem positivam, ut bonitas, sapientia.

Secundo attributa, potissimum positiva, distribuuntur in absoluta et respectiva seu relativa. Absoluta sunt, quæ non continent respectum ad aliud, v. g. bonitas, intelligentia. Respectiva e converso habitudinem ad aliud important. Sed nota hic, primo quamquam a Theologis soleant considerari attributa relativa, quæ expriment relationes ineffabiles spectantes ad tres Personas SS.^{ime} Trinitatis, hæc tamen, utpote Philosophiæ penitus inaccessa, præmenda nobis esse humiliter silentio in hac tractatione, nec unquam fore comprehendenda sub nomine attributi relativi, nisi id expresse significaverimus, sed ea duntaxat, quæ relationem important ad res creatas. Deinde inter prædicata ipsa, quæ dicunt relationem ad creaturas, alia sunt, quæ Deo nequeunt non convenire, ut omnipotentia, ideæ rerum factibilium, et scientia possibilium omnium; alia vero, quæ possent absolute non competere, quamvis de facto competant, ut ratio Creatoris, Gubernatoris et alia id genus. Hic ergo nomine attributorum relativorum proprie veniunt tantummodo ea prædicata, quæ expriment ejusmodi rationes respectivas, quæ non necessario, sed libere et quodammodo contingenter de Deo prædicantur (2).

Alia est partitio attributorum in transcendentia et particularia: hæc expriment perfectiones determinati generis, ut sapientia, voluntas; illa vero perfectiones per omnia genera patentes, ut bonitas, veritas, unitas.

Alia sunt attributa, quæ substantiam vel esse divinum respiciunt, alia operationem; prioris generis sunt æternitas, infinitas, etc., posterioris omnipotentia, intellectus, voluntas (3); priora *quiescentia*, altera *actiosa* vel operativa a quibusdam vocantur.

(1) Cfr. Suarez, *de Deo*, lib. 1, cap. 9.(2) Vide Suarez, *de Deo*, lib. 1, cap. 9, num. 12, 13; lib. 2, cap. 32, num. 5.(3) Vide S. Thom. 1.º dist. 22, quest. 1, art. 4.

Alia denique vocantur *physica*, alia *moralia*; prima naturam respiciunt, secunda mores.

ARTICULUS II

An et quid reale important attributa in Deo

90. Ratio dubitandi est, quia perfectio, quam attributa ponent in substantia divina, vel spectat ad essentiam vel non. Nequit autem dici non spectare ad essentiam, si perfectio est, siquidem ex superius demonstratis constat Deum per essentiam suam esse omniperfectum. Si vero attributa contineant perfectionem spectantem ad essentiam, eo ipso cadere videtur a ratione attributi, modo explicata, quæ requirit, ut exprimat formam aliquam per modum proprietatis. Nihil ergo remanet positivum et reale, quod attributa ponant in Deo.

Ratio
dubitandi:

Ad hanc evodandam difficultatem, quidam dixerunt attributa divina, etiam ea, quæ positivis nominibus enuntiantur, nihil reale ac positivum ponere in Deo, sed negationem duntaxat et remotionem imperfectionis ac defectus oppositi, ut per hoc quod dicimus Deum esse viventem, non significamus vitam in eo aliquid esse, sed removemus a Deo illum modum essendi, quo res inanimata existunt. Similiter cum dicimus Deum intelligentem, non intelligimus significare intellectum aliquid in ipso esse; sed removemus a Deo illum modum essendi, quo bruta existunt. Et sic de aliis (1). Alii vero dixerunt, attributa ejusmodi de Deo prædicari per quamdam habitudinem et connotationem ad creaturas; vel quia Deus causat certas quasdam perfectiones in rebus creatis (2), vel quia simili modo secundum proportionem operatur, ac causæ, creatæ formaliter

varie
sententiæ.(1) S. Thom. *de potent.*, quest. 7, art. 5. Cfr. 1 p. quest. 13, art. 2; *de veritat.*, quest. 2, art. 1; 1.º dist. 2, quest. 1, art. 3; dist. 34 art. 1.(2) *Per hoc quod Deo scientiam attribuimus, vel aliquid hujusmodi, nihil in eo ponimus, sed significamus ipsum esse causam scientiæ in rebus creatis, ut ex hoc dicatur Deus sciens, quia scientiam creaturis infundit.* S. Thom., *de verit.*, quest. 2, art. 1. Cfr. 1 p. quest. 13, art. 2; 1.º dist. 2, quest. 1, art. 3; dist. 35, art. 1.

habentes illa attributa (1); quod perinde est, ac dicere nomina omnia divinatorum attributorum esse metaphorica, vel attributa omnia Deo asseri per quamdam metaphoram. Has omnes sententias tribuit Angelicus (2) Avicennæ et Rabbi Moysi (3).

91. PROPOSITIO 1.^a **Attributa negativa et contingenter relativa ad creaturas, formaliter considerata, nihil reale in Deo exprimunt; quamquam materialiter ac fundamentaliter considerata divinam ipsam substantiam designant.**

Attributa
negativa
et contingenter
relativa
formaliter
considerata
nihil reale in
Deo
exprimunt,

materialiter
autem spectata
ipsam Dei
substantiam
designant.

Prima pars patet. Nam attributa negativa formaliter negationem demonstrant, negationem nimirum imperfectionis ac deficientis modi se habendi, qui reperitur in entibus causatis. Itemque relativa illa meram habitudinem, eamque rationis, involvunt ex parte Dei versus creaturas, quæ habitudo ita de facto concipitur esse in Deo, supposita creatione, ut potuerit non esse absque ullius imminutione divinæ realitatis. Atqui nec mera negatio nec mera rationis relatio reale quiddam ac positivum est. Ergo...

Altera pars probatur. Quia ejusmodi attributa ita negationem et habitudinem rationis denotant principaliter, ut secundario etiam et quoad materiale indicent subjectum ipsum, a quo removentur illæ imperfectiones, cuique per intellectum nostrum tribuitur respectus ad creaturas. Atqui subjectum illis attributis insignitum ipsa divina substantia est. Ergo (4).

(1) *Scientia et alia hujusmodi, ut refert idem Angelicus, Deo attribuentur per quamdam similitudinem proportionis, sicut attribuitur ei ira vel misericordia, aut hujusmodi exterioræ passionis. Dicitur enim Deus iratus, in quantum facit effectum similem irato, scilicet quia punit, qui est effectus iræ in nobis, quamvis in Deo passio iræ esse non possit. Similiter dicunt, quod Deus dicitur sciens, quia effectum facit similem scientis; sicut enim opera scientis procedunt ex determinatis principiis ad determinatos fines, ita opera naturæ, quæ divinitus fiunt.* S. Thom. de verit., quest. 2, art. 1. Cfr. de potent., quest. 7, art. 5; et 1.º dist. 2, quest. 1, art. 3; et dist. 37, art. 1.

(2) 1.º dist. 2, quest. 1, art. 3. Cfr. 1 p. quest. 13, art. 2; de potent. quest. 7, art. 5.

(3) Quorum doctrinam Aquinas mitius judicavit in lib. 1.º sententiarum, quam in reliquis locis citatis.

(4) Cfr. Suarez, De Deo, lib. 2, cap. 3, num. 4-8.

Dicendum, inquit S. Thomas, quod de nominibus, quæ de Deo dicuntur negative, vel quæ relationem ipsius ad creaturam significant, manifestum est, quod substantiam ejus (secus atque nomina, quæ absolute et affirmative de Deo prædicantur) nullo modo significant, sed remotionem alicujus ab ipso vel relationem ejus ad aliud, vel potius alicujus ad ipsum (1).

Id tamen non vetat, quoniam ejusmodi attributa in proprio sensu de Deo prædicentur. Cum enim non significant formaliter speciem aliquam rei creatæ, immo vero talem significant rationem, saltem pleræque illarum, quæ nulli rei creatæ convenire possit, divinæ naturæ maxime propria sunt.

92. PROPOSITIO 2.^a **Attributa affirmativa absoluta non prædicantur de Deo solummodo negative, nec solum ad denotandam causalitatem divinam circa creatas perfectiones, aut similitudinem in modo operandi; sed ad designandum aliquid positivum intrinsece et formaliter Deo conveniens.**

Prima pars. *Attributa affirmativa absoluta non prædicantur de Deo solum negative.* Probat 1.º, quia si omnis ratio positiva Deo attributa non ideo prædicatur, ut aliquid in ipso positive repertum affirmetur, sed solum ad removendam imperfectionem; nulla est ratio positiva, quæ non posset æque bene prædicari de Deo, ac sapientia v. g. vel bonitas. Quævis enim ratio et species creata continet propriam differentiam, atque ideo excludit, ac removet a se aliquem actum et imperfectionem reliquarum specierum. Unde præcise ad hanc imperfectionem removendam posset in adversariorum sententia Deo attribui. Et sic Deus prædicari posset v. g. corpus; ad significandum, quod non est ens in potentia, sicut materia prima; et leo, ad significandum, quod non habet modum essendi hominis vel avis (2), etc. 2.º Idem confirmat sensus communis Patrum et christianorum omnium, qui profecto cum Deo tribuunt positiva nomina, non

Attributa
affirmativa
absoluta
non prædicantur
de Deo solum
negative.

(1) 1 p. quest. 13, art. 2 in corp.; et art. 7. Et vide in hunc locum card. Toletum, Valentia, Vazquez et Cajetanum.

(2) Vide S. Thom. 1 p. quest. 13, art. 2; de potent. quest. 7, art. 5.

intendunt solum imperfectiones removere, sed etiam aliquid positivi significare (1).

nec solum ad
denotandum
causalitatem,

Secunda pars: *Attributa non prædicantur de Deo solum ad denotandum causalitatem.* Prob. 1.º ex hoc eodem argumento. Id enim est contra intentionem loquentium de Deo. Aliud enim intendunt dicere, cum dicunt Deum viventem, quam quod sit causa vite nostræ, vel quod differat a corporibus inanimatis (2). 2.º Secus eadem ratione de Deo prædicari posset, quidquid in rebus causat, ut dicitur moveri, quia causat motus in rebus (3). Non enim minus est Deus causa motus vel corporis aliarumque entitatum, quæ attribui Deo nequeunt, quam bonitatis aut sapientiæ, quæ ab omnibus de illo verissime prædicantur. 3.º Ex contraria denique sententia sequeretur, quod omnia nomina dicta de Deo, per posterius dicerentur de ipso; sicut sanum per posterius dicitur de medicina, eo quod significat hoc tantum, quod sit causa sanitatis in animali, quod per prius dicitur sanum (4). Itaque nequit esse sola ratio attribuendi Deo certa prædicata, quod sit causa producens perfectiones iisdem designatas in creaturis.

aut similitudi-
nem in
operando,

Tertia pars: *Attributa non prædicantur de Deo solum ad denotandum similitudinem in modo operandi.* Probat, nam contraria positio multipliciter est contra sensum communem omnium. Ergo... Sane 2) secundum illum loquendi modum omnia attributa positiva Deo per metaphoram competere. Atqui aliter sentiunt omnes... Apposite S. Thomas: *Secundum hanc expositionem nulla differentia esset inter hoc, quod dicitur: Deus est sapiens, et: Deus est iratus, vel: Deus ignis est. Dicitur enim iratus, quia operatur ad modum irati, dum punit; hoc enim homines irati facere consueverunt. Dicitur etiam ignis, dum purgat, quod ignis suo modo facit. Hoc autem est contra positionem Sanctorum et Prophetarum loquentium de Deo, qui quedam de Deo probant, et quedam ab eo removent. Probat enim esse vivum, sapientem et huiusmodi, et non esse corpus,*

(1) S. Thom. *ibid.*

(2) 1 p. quæst. 13, art. 2.

(3) *De veritat.* quæst. 2, art. 1. Cfr. 1 p. quæst. 13, art. 2; *de potent.* quæst. 7, art. 6 post med.

(4) S. Thom. 1 p. quæst. 13, art. 2. Cfr. *de veritat.* quæst. 2, art. 1; *de potent.* quæst. 7, art. 6, post med.

neque passionibus subjectum. Secundum autem prædictam opinionem omnia de Deo pari ratione possent dici, et removeri non magis hæc, quam illa (1). 3) Præterea si vera esset contraria doctrina, nulla attributa Deo ab æterno convenirent aut necessario, sed omnia in tempore et contingenter. Atqui plura ex communi sententia de Deo prædicanda necessario sunt atque ab æterno. Major constat. Nam si ratio, cur attributum aliquid de Deo prædicetur, est similitudo in operando, attributum nullum ei convenit, nisi supposita operatione ad extra. Jam vero secundum fidem catholicam omnis divina operatio ad extra in tempore est ac libere, non necessario et ab æterno. Ergo (2)... Et hoc argumentum valet etiam pro parte præcedenti hujus propositionis.

Quarta pars: *Attributa positiva absoluta designant aliquid intrinsecum et reale Deo formaliter competens. Probat;* est enim præcedentium corollarium. Nam si non significant puram negationem, nec connotant solam causalitatem ac similitudinem in operando, aliud non restat, nisi quod importent veram ac realem formam in Deo verissime existentem, ut jam magis enucleandum est.

sed ad
designandum
aliquid
intrinsecum
ac formaliter
Deo
competens.

93. PROPOSITIO 3.^a **Attributa Dei affirmativa absoluta, quamquam a nobis instar proprietatum, essentiam divinam consequentium, apprehendantur, re tamen vera ipsam divinam substantiam significant (3).**

Probat. Nam Deus per essentiam suam perfectissimus est, habetque actum omnis perfectionis excogitabilis modo perfectissimo. At vero talis certe non foret, si attributa divina non ipsam essentiam, sed aliquid a parte rei essentia superadditum implicarent. Quod enim essentia advenit, essentialiter non possidetur.

Attributa
Dei
affirmativa
absoluta,
quamquam a
nobis instar
proprietatum
apprehen-
dantur, re tamen

(1) S. Thom., *De potent.* quæst. 7, art. 5.

(2) Vide S. Thom., *ibid.*; 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 2; *de potent.* quæst. 7, art. 6, post med.

(3) *Deo hoc est esse, quod fontem esse, vel sapientem esse, et si quid de illa simplicitate dixeris, qua ejus substantia significatur.* S. Aug., *de Trinit.* lib. 7, cap. 1. Cfr. cap. 7 per totum; et libr. 6, cap. 4.

vera ipsam
divisum
substantiam
significant.

Itaque si nos attributa per modum proprietatis apprehendimus, ideo est, quia eminentissimam illam Dei essentiam, prout in se est, intelligere non valemus, sed per species rerum creaturarum, perque actus mentis iteratos aliquoties quasi ænigmate quodam representamus. Hinc quæ perfectiones in creatis accidentium habent rationem, in Deo quoque simili modo concipimus: et postquam essentiam illam simplicissimam atque ineffabilem confuse apprehendimus sub conceptu ipsius esse per se subsistentis, magis magisque deinceps per alios actus cognitionis, varias particulares perfectiones singillatim representantis, declarare nobis nitimur (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

94. **Objic. 1.º** Attributa hæc essentialiter sunt finita et restricta, cum rationes perfectionum particulares expriment. Sed nihil finitum ac restrictum realiter in Deo esse potest. Ergo.

Respondeo, dist. Major.: prout participantur a creaturis, *conc.*; prout sunt in Deo, *neg.* Rationem additam *distinguo*, etiam: Attributa secundum præcisionem mentis nostræ rationes particulares expriment, *conc.*; ex parte ipsius rei, *neg.* Et concessa Minore, *neg. conseq.* Verum hæc clariora fient ex dicendis in articulo sequenti.

Objic. 2.º Si attributa a parte rei substantiam ipsam denotant, a nobis vero instar proprietatum apprehenduntur, fallitur mens nostra in eorum cognitione. Dicendum ergo est, quod vel non expriment aliquid substantiale, vel nequeunt apprehendi per modum proprietatis.

Respondeo, dist. antec.: si mens affirmaret ita esse attributa in Deo in suo reali actu, prout apprehenduntur, *conc.*; secus, *neg.*

Objic. 3.º Sæpe Patres videntur negare, quod perfectiones et attributa Deo insint. Atqui nihil, quod substantiam alicujus rei significet, de eo negari potest. Ergo.

(1) Vide S. Thom. 1.^a dist. 33, quæst. 1, art. 1; 1.^a p. quæst. 13, art. 2; *de potent.*, quæst. 7, art. 5.

Respondeo, dist. antec. Ad ostendendum, perfectiones et attributa illa non inesse Deo secundum modum definitum et præcisivum et quasi accidentalem, quo a nobis apprehenduntur, et quo solent in creatis reperiri, *conc.*; ad removendas omnino illas perfectiones a divina substantia, *neg.* Et *contra-dist.* Minori, *neg. conseq.* Vide S. Thomam (1), apud quem plura reperies (2).

ARTICULUS III

An et quomodo attributa distinguantur tum
in vicem, tum ab essentia Dei?

95. «In hac quæstione, notamus cum Suarezio, sermo est de attributis, quatenus aliquid reale et positivum in Deo ponunt, et ponere concipiuntur. Nec enim de negativis vel relationibus rationis dubitari potest, quomodo distinguantur ab essentia Dei, quia cum nihil formaliter sint, non possunt habere realem identitatem cum essentia, nec propriam distinctionem positivam (ut sic dicam ex parte termini), sed negative dici possunt non habere identitatem. Loquor autem *formaliter* de relatione vel negatione, nam si per illa circumscribitur, vel indicatur perfectio aliqua, quæ sit fundamentum relationis vel negationis, in illa poterit habere locum proposita quæstio» (3).

Jam quod propositam quæstionem attinet, Guælerus quidam (4) et alii realiter distingui autamarunt divinam essentiam et attributa, eademque sententia tribuitur a multis Gilberto Porretano (de la Poirée), Pictaviensi episcopo (sæc. XI), quamquam non una est Theologorum sententia circa veram

Status
quæstionis

Realis
distinguitio
asseritio

(1) *De potent.*, quæst. 7, art. 5, ad 2.^{am}

(2) *Ibid.*, et 1.^a p. quæst. 13, art. 2.

(3) Suarez, *De Deo*, lib. 1, cap. 10, num. 1. *Cir. Metaphys.* disp. 30, sect. 6, num. 2.

(4) Apud Augustinum Niphum (In lib. 12.um *Metaphys.*, disp. 13, cap. 3).

repudiant:

Gilberti doctrinam (1). Gregorius etiam Palamas, cujus asseclæ dicti sunt Palamitæ (sæc. XIV), docuit re distingui essentiam et operationes Dei. Verum hunc errorem Theologis fuisus rejiciendum relinquimus. Nam manifestum est tum ex ratione actus puri et esse per se subsistentis, tum ex disputandis super simplicitate divinæ naturæ, prorsus repugnare quamlibet realem distinctionem. Id quod supponendum nobis etiam est ex fide divina, certissimisque documentis ecclesiasticis (2).

§ I.—UTRUM ATTRIBUTA DIVINA SIVE INTER SE SIVE A DIVINA SUBSTANTIA ACTU EX NATURA REI DISTINGUANTUR.

Se istam distinctionem attributorum ex natura rei asservant.

96. Tota ergo controversia huc devolvitur, an attributa sive invicem sive ab essentia ratione duntaxat discriminentur. Qua in re celebris est sententia Scoti, vel certe Scotistarum (3), qui et in hac et in aliis etiam materiis distinctionem

(1) Vide Card. Hergenroether (*Hist. de la Igles.*, tom. 4). Hefele (*Histoire des Conciles*, tom. 7, pag. 399 seqq.), R. P. De San (*De Deo uno*, pars. 2.^a, cap. 2, pag. 103 seqq. in nota; et pars. 3.^a cap. 1, pag. 204. Lovainii, 1804).

(2) Vide Conc. Toletan. XV (apud Denzinger, num. 240, pag. 80), et Conc. Rhemense in causa Gilberti Porretani ab Eugen. III, anno 1141, celebratum, ubi hæc leguntur: *Credimus et confitemur simplicem naturam divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, quin divinitas sit Deus et Deus divinitas. Sicubi vero dicitur: Domini sapientia sapientem, magnitudine magnum, divinitate Deum esse et alia hujusmodi: credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse; non nisi ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse; non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse; non nisi ea unitate unum, quæ est ipse Deus; non nisi ea divinitate Deum, quæ est ipse; id est, seipso sapientem, magnum, æternum, unum Deum.*—Cum de tribus personis loquimur, Patre, et Filio et Spiritu Sancto, ipsas unum Deum, unam divinam substantiam esse fateamur. Apud Denzinger, num. 320, pag. 111. Cf. definitio Lateranensis IV (ann. 1215), contra Abbatem Joachim et Almarjeum (Denzinger, num. 358, pag. 120, 121). Lege Suarez de hæc re, *De Deo*, lib. 1, cap. 10, num. 1; *Metaphys.* disp. 30, sect. 6, num. 2; et alios Theologos passim.

(3) Nam de vera mente Subtilis Doctoris forte non satis constat. Vide Suarez (loc. cit.), et Vazquez (In 1.um p. disp. 116, cap. 3), Gil (op. cit., lib. 2, tract. 5 cap. 5).

quamdam invexerunt mediam inter realem et rationis, quam formalem dixere (1), et per quam licet attributa et essentia unam solam substantiam efficiant, nihilominus independenter ab omni mentis consideratione unum actu non sit aliud ex ipsa natura rei, nec proinde sola ratione distinguantur. Cæteri vero Philosophi ac Theologi, quibus non minus fere doctrina hæc displicet, quam ipsa distinctio realis, solam admittunt distinctionem rationis, quamquam disputant adhuc, num ea sit distinctio rationis ratiocinantis, an vero rationis ratiocinatæ seu cum fundamento in re. Nihilominus communissime consentiunt Scriptores in admittenda distinctione rationis ratiocinantis, quam propterea *fundamentalem* ac etiam *virtualem* vocant. Ecce autem inter hos ipsos AA., jam inde a duobus aut tribus sæculis accerrimum dissidium evasit, aliis sola distinctio virtuali *extrinseca* contentis, aliis vero distinctionem virtuales *intrinsecam* requirentibus (2).

Nos hanc distinctionem virtuales intrinsecam, utpote ad ea omnia, quæ ratio humana naturali lumine capere de perfectionibus divinis potest, explicanda minime necessariam, omittimus in præsentiarum, ac Theologis dogmaticis discutiendam relinquimus (3). De cæteris autem quid sentiamus, aperiendum jam est.

97. PROPOSITIO. 1.^a Attributa divina neque inter se neque ab essentia divina distinguuntur actu ex natura rei, quemadmodum contendunt Scotistæ.

Argumenta theologica ex sacris Litteris Patribusque de prompta videri passim possunt apud Theologos. Ratione vero

Attributa divina nec inter se nec ab essentia

(1) Vide quæ in *Ontologia* scripta sunt de hac distinctione, n.º 117 seqq., pag. 361 seqq.

(2) Hæc jam explicata manent in *Ontolog.*, n.º 106, pag. 324, 325.

(3) Eam vero generatim breviter refutatam relinquimus in *Ontolog.*, num. 106, pag. 324, 325. Difficultas præcipua, quæ multos scriptores movit ad distinctionem virtuales intrinsecam amplectendam, petitur ex divinis Personis seu attributis Dei relativis; cum ergo nequeat controversia hæc a Philosopho pro dignitate pertractari, convenientius Theologis integra relinquatur.

quam ceteri repellant, solam rationis distinctionem admittentes, inter quæ sunt adhuc variæ opiniones

distinguantur
actu ex
natura rei.

Probatur 1.º Si attributa ex natura rei distinguerentur vive inter se sive ab essentia, Deus non esset omnino simplex. Atqui simplicissimus est, quemadmodum nunc supponimus, et suo loco demonstrabimus.

Major per se patet. Secus enim erit in Deo multitudo formalium rationum, quarum una non sit alia secundum rem ipsam. Id vero quantopere divinæ simplicitati officiat, quis non videat? Certe unaquæque illarum rationum simplicior reipsa foret, quam omnium complexio (1).

Prob. 2.º Deus est ens per suam essentiam perfectissimus. Ergo perfectiones omnes de illius essentia sunt, ac proinde nequeunt ab ea ullo modo actualiter distingui (2).

Prob. 3.º Si Deus per essentiam suam non est bonus, sapiens, justus, etc.; essentia divina comparatione bonitatis, sapientiæ, justitiæ, etc., se habebit ut potentia ad actum. Atqui id repugnat rationi actus puri Deo convenientis. Ergo.

Prob. 4.º Si attributa ab essentia distinguuntur actu, ita prout formaliter distincta vel erunt aliquid æquale, vel superius, vel inferius, quam essentia. Si æquale habebuntur plures essentiæ divinæ; si superius essentia divina non esset perfectissima, nec infinita; si inferius, erunt aliqua creatura (3).

Ob has aliasque rationes theologicas plures DD. graviori censura notarunt scoticam doctrinam (4). Veritatem hanc agnovit ipse Alcino, Philosophus Platonicus, cujus hæc pulcherrima perhibetur sententia: «Deus ipse supremus, æternus, ineffabilis, seipso perfectus, nullius rei indigus, divinitas, essentiæ ratio, veritas, harmonia, bonum existit. Nec vero hæc ita dinumero, ut inter seipsa disjungam, immo

(1) Vide Molina (In 1.^{am} part. quest. 28, art. 2, disp. 2), Toletum (In 1.^{am} part. quest. 13, art. 4).

(2) Vide Suarez, *Metaphys.* disp. 30, sect. 6, num. 3.

(3) Plura dabunt Molina (loc. cit.), Gillius (*de Deo*, lib. 2, tract. 5, cap. 5 seqq.), Suarez (lib. 1, *de Deo*, cap. 10; *Metaphys.* disp. 30, sect. 6), Toletus (1.^a Pars. quest. 13, art. 4), Vazquez (In 1.^a part. disp. 116, cap. 5, 3); Cajetan. (Super. opusc. *de Ent. et essent.* quest. 2, et 1.^a p. quest. 13, art. 4).

(4) Ita v. g. Molina, Toletus, Catharinus alique apud Tanner (*de Deo* disp. 2, quest. 1, dub. 2, num. 5).

ut unum potius cuncta considero (1). Alios Philosophos gentiles ejusdem veritatis assertores vide, si vis, apud Gillium (2).

98. Objic. 1.º De iis, quæ ante omnem mentis considerationem sunt unum idemque, nequeunt prædicari prædicata contradictoria. Atqui de divina essentia et attributis contradictoria prædicantur. Nam Deus intellectu intelligit, et non voluntate, et voluntate vult, non intellectu, et per justitiam punit, non vero per misericordiam.

Respondeo, dist. Major.: de eadem re, quæ non sit virtute ac ratione multiplex, *conc.*; quæ ob eminentiam suam pluribus in sua simplicitate æquivalet, *neg.* Et *contradist.* Minor.: de essentia et attributis, quatenus diversæ rationes præ se ferunt, *conc.*; secus, *neg.* Et *neg.* consequens.

Objic. 2.º Sapientia et bonitas in genere ex natura rei differunt, siquidem habent diversas definitiones. Ergo etiam sapientia et bonitas divina.

Respondeo, *neg.* ant. cum Hervæo (3), Argenticate (4), Suarez (5), Vazquez (6) aliisque. Nam sapientia et bonitas, aliæque similes perfectiones analogice communes Deo et creaturis, nec distinctionem nec indistinctionem necessario in suo abstractissimo conceptu vindicant, sed præscindunt per se a distinctione vel indistinctione, cum nec includant, nec excludant se invicem necessario, quia nec ratio sapientiæ importat per se rationem bonitatis, nec pugnat cum ea, et similiter se habet vicissim ratio bonitatis respectu sapientiæ. Itaque si actu distinguuntur in creatis, id est pro ipsorum conditione ac natura, non vero ex necessitate formarum ipsarum. Unde e converso in ente summe perfecto et simplicissimo identificata reperiri debent.

Objic. 3.º Sæpe ab uno attributo colligitur aliud per demonstrationem, et ex essentia constituta per plenitudinem

(1) Apud Ludovicum Vives super August. *de Civitat. Dei*, lib. 8, cap. 6.

(2) Loc. cit., cap. 5, num. 5.

(3) *Quodlib.* 1, quest. 2.

(4) 1.º dist. 6, quest. 1, art. 2, apud Tanner. disp. 2, quest. 2, dub. 2, num. 11.

(5) *De Deo*, lib. 1, cap. 13, num. 5.

(6) In 1.^{am} part., disput. 116, cap. 6.

Objectiones
solventur.

actualitatis inferri omnia possunt attributa. Atqui inter rem demonstrandam: mediumque demonstrationis actualis distinctio intercedat, oportet. Secus enim termini demonstrationis forent synonymi, idemque per idem probaretur.

Respondeo, neg. Minor. et probation. Sufficit enim distinctio rationis cum fundamento in re ad vitanda omnia incommoda, quæ in objectione opponuntur.

Objic. 4.º A summe perfecto debet abesse omnis confusio. Sed si omnia sunt idem in Deo, inducitur summa confusio.

Respondeo, neg. Minor. Confusio enim, cum sit inordinata plurium multiplicitas, essentialiter supponit plura. Ubi ergo identitas est, confusio locum non habet.

Objic. 5.º Singula attributa seorsim sumpta magis identica sunt ipsis, quam cum aliis. Atqui secum sunt ex natura rei identica. Ergo ex natura rei differunt ab aliis.

Respondeo, dist. Major.: a parte rei, *neg.*; per rationem, *trans. Dist.* Minor.: secum ipsis sunt identica tum ex natura rei, tum etiam ratione, *conc.*; solum ex natura rei, *neg.* Et *neg.* consequ.

Objic. 6.º Deus intellectu intelligit mala, voluntate non vult mala, Ergo antecedenter ad mentis operationem intellectus et voluntas distinguuntur.

Respondeo, neg. cons. Ad hæc enim et similia prædicta contradictoria explicanda, sufficit distinctio rationis modo exposita. Quid, quod objectio, si quid probat, probat etiam adesse plures actus voluntatis in Deo? Nam pari modo sic argumentari licet: Deus vult bona, et non vult mala. Ergo volitio, qua vult bona, differt a volitione, qua mala reprobatur.

Objic. 7.º Objectum supponit, ac præcedit actum potentia intellectiva. Sed Deus uno actu concipitur bonus, et alio justus. Ergo bonitas et justitia distinctæ actu supponendæ in Deo sunt.

Respondeo, dist. Major.: quoad rem ipsam, *conc.*; quoad modum concipiendi, *neg.* Et *concess.* Minore, *neg.* consequ. Itaque tum in hac, tum in aliis materiis aliud est objectum, quod intelligitur, et aliud modus intelligendi; sæpe enim fit, ut quod in re unitum est, distinctis actibus intelligatur, id

quod necessarium omnino efficit in præsentī casu tum emittentia divina perfectionis, tum modus noster cognoscendi Deum per species rerum creaturarum, quemadmodum mox explicabitur.

Objic. 8.º Ea distinguuntur actu, quæ ad diversas pertinent categorias. Sed essentia et attributa ita se habent. Ergo.

Respondeo, neg. Major. et suppositum Minoris. Quia nec ad distinctionem categoriarum opus est actualis distinctio rationum, nec Deus nec quidpiam Deo intrinsicum sub ulla categoria continetur, quemadmodum inferius demonstrabitur (1).

§ II.—AN ET QUO PACTO ATTRIBUTA DIVINA SIVE INTER SE SIVE A NATURA DISTINGUANTUR RATIONE.

99. Exclusa distinctione tum reali tum formali ex natura rei, tum etiam virtuali intrinseca, sequitur nullam esse posse inter naturam et attributa divina, saltem quantum attingit ratione queunt, distinctionem *actualem* illius generis, nec internam ipsi divina realitati (2), sed solum externam et rationis, in eo sitam, quod de una eademque objectiva realitate diversi formentur a nobis conceptus. Verum distinctio hæc extrinseca vel rationis duplex distingui solet, altera rationis ratiocinatæ, altera rationis ratiocinantis: postrema hæc obtinet inter ea, que nullum præbent distinctionis fundamentum, qualia sunt illa, quæ vocabulis pure synonymis significantur, ut ensis et gladius. Distinctio vero rationis ratiocinatæ habet fundamentum in re, ideoque et vocatur fundamentalis et virtualis extrinseca (3), que definiti posset cum P. Christophoro Gillio «aptitudo quædam objecti seu vis determinandi intellectum imperfecte intelligentem ad formandos plures conceptus præcisos saltem inadæquate, sub diversis

Distinctio
rationis duplex,
rationis
ratiocinantis
ac rationis
ratiocinatæ,
que dicitur
etiam virtualis
extrinseca
et fundamen-
talis.

(1) Difficultates, quæ forte opponantur ex divinis attributis relativis, ad Theologos remittendæ sunt.

(2) Fides vero divina docet realem distinctionem attributorum relativorum seu Personarum divinarum inter se, ac realem eorundem cum essentia identitatem.

(3) Vide *Ontolog.* num. 105, pag. 347.

Fundamentum
distinguendi
quotuplex.

rationibus terminatos ad idem objectum (1). Cæterum fundamentum distinguendi per rationem triplex distingui solet ut alibi explicuimus (2): *primum* est eminentia perfectionis in re simplici, quæ cum sit una in se, multis æquipolleat: quo pacto anima rationalis concipi potest ut principium vegetandi, sentiendi, et intelligendi; et intellectus æquat, et superat omnes sensus, quia *unica virtute* cognoscit omnia, quæ pars sensitiva diversis potentiis apprehendit et alia multa, etc. (3). *Alterum* est separabilitas perfectionum, quæ unitæ in aliquo subjecto reperiuntur. Hoc modo quia ratio substantiæ inest lapidi sine vita, et ratio viventis in planta sine sensu et intellectu, perfectiones hæc omnes apprehendi possunt præcise, prout dispersæ inesse valent ac separatæ in diversis subjectis, etiam tum cum unum reapse sunt in aliquo, v. g. in homine. *Tertium* fundamentum non est aliquid intrinsecum rei, cujus diversi formantur conceptus, sed extrinsecum, nempe connotatio vel respectus ejus ad varios terminos aut effectus. Sic idem simplex punctum secundum eandem intrinsecam entitatem cogitari diversimode potest, prout est principium aut terminus lineæ vel centrum circumferentiæ.

Varie
sententiæ.

Itaque Aetius et Eunomius (sæc. IV) noluerunt agnoscere distinctionem rationis ratiocinatæ, sed solum rationis ratiocinantis, vel solius nominis, inter essentiam et attributa divina sive absoluta sive relativa etiam et personalia. Nominales vero cum Gregorio Ariminensi (4), Gabriele (5), Occam (6), Joanne Majore (7), Aureolo (8) et card. Petro de Alliaco (9), dixerunt divina attributa solum inter se distingui per diversa connotata, vel quia diversos respiciunt effectus, quia tamen expriment rationem diversam ipsi Deo intrinsecam. Verum communissima sententiæ cum S. Thoma tenet

- (1) P. Gil, lib. 2, tract. 6, cap. 7.
- (2) *Ontolog.*, num. 103, pag. 317, 318.
- (3) S. Thom. *Contr. Gent.*, lib. 1, cap. 1.
- (4) 1.º dist. 7, quæst. 2, art. 1.
- (5) 1.º dist. 2, quæst. 8.
- (6) 1.º dist. 2, quæst. 1.
- (7) 1.º dist. 2, quæst. 1.
- (8) 1.º dist. 2, quæst. 3, art. 4; et dist. 45, quæst. unic., art. 3.
- (9) 1.º dist. 8, quæst. 6, art. 2.

attributa divina sive inter se sive ab essentia distingui etiam virtualiter extrinsece, seu cum fundamento ex parte ipsius Dei.

100. PROPOSITIO 2.^a *Attributa divina tum inter se tum ab essentia non distinguuntur sola ratione ratiocinante, nec per connotationem duntaxat ad externos effectus, sed distinctione rationis cum fundamento in re, quam vocant etiam virtualement distinctionem (1).*

*Prima pars: Attributa divina... non distinguuntur sola ratione ratiocinante, est contra Eunomium.—Probatur autem 1.º quia de eodem subjecto tum re tum ratione enuntiat nequeunt prædicata contradictoria; nihil quippe potest simul esse et non esse. Atqui de divina essentia et attributis prædicantur contradictoria. Ergo.—Minor probatur. Dicitur enim Deus *justitia* punire, et non *misericordia*, et e converso parcere *misericordia*, non *justitia*. Itemque essentia divina prout talis non dicitur intelligere aut velle, sed prout principium intelligendi et volendi.*

Prob. 2.º Ea distinguuntur, saltem ratione, quæ habent diversas rationes ac definitiones et intelligibilitates. Atqui essentia et attributa divina diversas habent rationes atque intelligibilitates. Ergo...

Minor patet. Nam sciendum est, quod ratio, prout hic sumitur, nihil aliud est, quam id quod apprehendit intellectus de significatione alicujus nominis: et hoc in his, quæ habent definitionem est ipsa rei definitio, secundum quod Philosophus dicit (4.º Metaphys., text. 11 circ. fin.): Ratio, quam significat nomen, est definitio (2). Jam vero planum est, id quod apprehenditur

(1) Nostrum non est, ut jam monui, considerare attributa divina relativa seu Personas: si vis autem nosse, quid addat essentia, vel quo pacto se habeant respectu illius, lege Doctorem Eximium, *Metaphys.* disp. 30, sect. 5, num. 6.

(2) S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, init. corpor., *Quantum ad primum*. Pergit ibidem S. Doctor sic: *Sed quædam dicuntur habere rationem sic dictam, quod non definiuntur: sicut quantitas et qualitas et hujusmodi, quæ non definiuntur, quia sunt genera generalissima. Et tamen ratio qualitatis est id, quod significatur nomine qualitatis. Unde non refert, utrum illa, quæ dicuntur habere rationem, habeant, vel non habeant definitionem. Et sic patet, quod ratio*

Attributa
divina tum inter
se tum ab
essentia non
distinguuntur
sola ratione
ratiocinante.

audito nomine essentiae divinae, aut sapientiae, aut bonitatis, aut intelligentiae, etc., non esse idem, sed diversum; licet a parte rei enitas, quae est essentia, sit eadem ipsissima, quae est sapientia, bonitas intelligentia, etc. Sicut animal et rationale in homine unum quidem sunt reipsa, diversae tamen sunt rationes intelligibiles utriusque. Profecto si quis definiere vult, aut quomodolibet explicare essentiam et attributa, per diversissimas notas intelligibiles illa manifestat, ut passim experimur in hoc tractatu de Deo (1).

Prob. 3.º Nisi asseratur distinctio saltem rationis, dicendum est, omnia nomina, quae Deo tribuuntur, esse prorsus synonyma. Ea quippe synonyma sunt, quae significant unum secundum unam rationem (2), sicut gladius et ensis v. g. Unde quod plura nomina sint synonyma bifariam, impeditur, ut patet, vel ex eo quod significant realitates a parte rei distinctas, vel saltem expriment diversas rationes intellectus in eadem simplici re (3). Atqui ex communi sententia nomina essentiae divinarumque attributorum non sunt synonyma, neque aliunde important realitates diversas. Ergo (4).

Egregie S. Basilius hoc pacto urgebat Eunomium: *Quod si omnia haec unum ad significandum tendunt, necesse omnino est, ut nomina idem inter se valeant, quemadmodum fit in bis, quae multis nominibus appellantur: sicuti cum eundem dicimus Simonem, Petrum et Cepham. Quare qui audiet immortalitatem Dei, devenit ad ingenerationem; qui audierit indivisibilem esse, ad creandi facultatem deferretur. Et quid hac confusione fieri possit absurdius? Si quis videlicet adempto proprio uniuscujusque nominis significato, tum communi usui tum spiritus doctrinae repugnet... Nonne igitur manifesta est insania, si dicas, proprium significatum unicuique nomini subjectum non*

sapientiae, quae de Deo dicitur est id, quod concipitur de significatione huius nominis, quamvis ipsa sapientia defini non possit.

(1) Cfr. S. Thom. 1.º dist. 2, quaest. 1, art. 2.

(2) S. Thom. 1 p. quaest. 13, art. 4 ad 1.um Cfr. *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 35.

(3) S. Thom. de potent. quaest. 7, art. 6.

(4) Vide S. Thom. 1 p. quaest. 13, art. 4, 1.º *Contr. Gent.* cap. 35, de potent., quaest. 7, art. 6.

esse; sed contra verborum vim decernas, nomina omnia idem inter se valere? (1).

Secunda pars: Attributa divina.... non distinguuntur solum per connotationem ad externos effectus, est contra Nominales. Ante probationem autem intellige bene, disputationem cum Nominalibus versari circa sensum exclusivum distinctionis, et quidem omnium divinarum attributorum perfectionumque. Ut ergo illos oppugnemus, necesse non est, tenere nullam prorsus divinam perfectionem explicari, et concipi, atque adeo distingui a nobis posse in ordine ad connotata diversa: nam ubicumque detur relatio aliqua, utique rationis, in divina perfectione ad res creatas, potest etiam considerari ea relatio, et sic concipi perfectio cum praedicta connotatione. Immo sunt quaedam perfectiones, quae non possunt aliter distingui, ut v. g. virtus creandi angelum vel animam et producendi corpus actione generativa, videlicet educendo formam de potentia materiae. Et sunt etiam quaedam denominationes in Deo, quae sunt pure extrinsecae ac temporanae, v. g. *Creatoris, Redemptoris*, quae formaliter non praeseferunt aliquid intrinsecum Deo, quae proinde non concipiuntur nisi per connotationem ad effectus externos: quamquam haec denominationes ita formaliter acceptae proprie non comprehenduntur sub nomine attributorum, quemadmodum in primo articulo huius capituli notatum reliquimus. Itaque hic solum intendimus reprobare, quod proprie constituit opinionem Nominalium, attributa omnia non aliter distingui inter se vel ab essentia divina posse nisi per externa connotata.

(1) S. Basilius lib. 1.º *Contr. Eunom.* num. 8. Huc quoque afferri possent propositiones 23, et 124 Ekkardi c. 28 damnatae a Joanne XXII. Prima ita se habet, «Deus unus est omnibus modis, et secundum omnem rationem: ita ut in ipso non sit invenire aliquam multitudinem in intellectu vel extra intellectum. Qui enim duo videt, vel distinctionem videt, Deum non videt Deus enim unus est extra numerum et supra numerum, nec ponitur unum cum aliquo. Nulla igitur in Deo distinctio esse aut intelligi potest». Haec vero est altera: «Omnis distinctio est a Deo aliena, neque in natura neque in Personis probatur, quia natura ipsa est una et hoc unum: et qualibet persona est una et id ipsum unum, quod natura.» (Denziger, num. 450, 451, pag. 143). Utraque reperitur inter damnata a R. Pontificae ut male sonantes, temerarias ac de haeresi suspectas, quemadmodum notat Denzinger.

nec solum
per
connotationem
ad externos
effectus.

Probatur propositio 1.º ex precedenti parte; quia incredibile est, Eunomium eam attributorum et essentialiter omnino identitatem docuisse, quæ nec istam Nominalium distinctionem penes connotata duntaxat extrinseca voluerit agnoscere. Ergo sicut Eunomiana doctrina jure merito rejicitur, ita etiam Nominalium opinio rejicienda est.

Prob. 2.º ex secunda precedentis partis probatione, quæ non minus premit Nominales.

Prob. 3.º Sunt plurima Dei attributa, quæ non important de se connotationem ad effectum vel terminum externum, et æque prædicanda forent de Deo, etiamsi nihil præter ipsum extitisset, qualis est v. g. æternitas, immensitas, bonitas, sapientia. Atqui prædicationes istæ non possunt dici pure synonymæ. Ergo fieri nequit, ut attributa divina invicem et ab essentialia distinguantur solum per connotationem ad effectus externos (1).

Prob. 4.º Si vera esset Nominalium opinio attributa divina formaliter constituerentur per illam connotationem, unumquodque enim per id ab alio distinguitur, per quod in se ipso constituitur. Atqui tum attributa non prædicarentur de Deo nisi ad denotandam causalitatem et efficientiam ipsius ad extra: quod in precedenti articulo exclusimus (2). Ergo... Denique veritas hæc magis confirmabitur ex dicendis in probatione tertiæ partis.

Tertia pars: Attributa divina inter se et ab essentialia divina distinguuntur virtualiter seu ratione cum fundamento in re.
 Prob. 1.º Attributa divina hoc pacto distinguuntur ab essentialia, si simplicissima entitas Dei sit essentialiter omnis perfectio. Atqui ita se res habet. Ergo.

(1) Quidam autem dicunt, quod ista attributa non differunt nisi penes connotata in creaturis, quod non potest esse; tum quia causa non habet aliquid ab effectu, sed e converso, unde Deus non dicitur sapiens, quia ab eo est sapientia, sed potius res creata dicitur sapiens, in quantum imitatur divinam sapientiam, tum quia ab æterno, creaturis non existentibus, etiamsi nunquam futuræ fuissent, fuit verum dicere, quod isti sapiens, bonus et hujusmodi. Nec idem omnino significatur per unum et per aliud, sicut idem significatur per nomina synonyma. S. Thom., 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 2.

(2) Vide num. 87, pag. 298.

sed ratione
cum fundamen-
to in re.

Minor patet ex superius probatis. Major non est minus manifesta. Quia si divina entitas sit essentialiter omnino perfectio, poterit vere cognosci conceptibus præcisivis perfectionum, quarum ideas habemus. Ita ergo essentialia et attributa, quamvis unum idemque sint in se, reale fundamentum præbebunt, propter eminentiam videlicet perfectionis, ut diversis rationibus mentalibus represententur, quarum singulæ imperfectius et inadæquatus divinam entitatem expriment, quam plures simul. Resque illustratur exemplis modo adductis, cum explicarentur fundamenta distinctionis virtualis (1). Hanc rationem breviter tetigit S. Thomas illis verbis: *Hoc ipsum ad perfectam Dei unitatem pertinet, quod ea, quæ sunt multipliciter et divisim in aliis, in ipso sunt simpliciter et unite. Et ex hoc contingit, quod est unus re et multiplex secundum*

(1) Egregie S. Thomas: *Omnia ista, quæ non dicunt aliquam materialem vel corporalem dispositionem, in Deo vere sunt et verius, quam in aliis, nec aliquam compositionem in ipso indicant: immo sicut ista nomina proprie conveniunt creaturæ propter diversa in ipsa existentia, ita etiam proprie conveniunt Deo propter unicum et simplex suum esse, quod omnium in se virtutes uniformiter præaccipit, ut Dionysius dicit (cap. 5 de divin. Nomin.), quod patet simile. Si ponantur tres homines, quorum unusquisque secundum suum habitum sciat ea, quæ pertinent ad unam scientiam, scilicet naturalia, geometricalia, et grammaticalia; et quartus, qui horum omnium per unum habitum scientiam habeat, de quo constat, quod vere poterit dici, quod est grammaticus, vel grammatica est in eo, et similiter geometria et philosophia. Et quamvis in eo non sit nisi una res, secundum quam omnia hæc sibi conveniunt, tamen aliud et aliud secundum rationem nominis unumquodque horum in ipso nominat, eo quod unumquodque eorum imperfecte exprimit illam rem. Ita etiam est in Deo. Cum enim in aliis creaturis invenitur esse, vivere, et intelligere, et omnia hujusmodi secundum diversa in eis existentia; in Deo tamen unum suum simplex esse habet omnium horum virtutem et perfectionem. Unde cum Deus nominatur ens, non exprimitur aliquid nisi quod pertinet ad perfectionem ejus et non tota perfectio ipsius; et similiter cum dicitur sciens, volens, et hujusmodi; et ita patet, quod omnia hæc unum sint in Deo secundum rem, sed ratione differunt, quæ non tantum est in intellectu, sed fundatur in veritate et perfectione rei; et sicut proprie Deus dicitur ens, ita proprie dicitur sciens et volens et hujusmodi; nec est ibi aliqua pluralitas vel additio vel ordo in re, sed in ratione tantum. S. Thom. 1.º dist. 35, quæst. 1, art. 1 ad 2.um. Cfr. de veritat., quæst. 2, art. 1.*

rationem, quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eam, sicut res multipliciter ipsum representant (1).

Dices ex Aureolo, eminentiam divini esse etiam conjunctam cum imbecillitate humanæ intelligentiæ non præbere solidum fundamentum distinctionis rationis; nam etiam sapientia v. g. divina, et quodvis aliud simile attributum, est eminentiæ infinitæ, at nihilominus non potest ab intellectu distinctis rationibus ac formalitatibus reapse representari. Ergo a pari dicendum est, nullum esse fundamentum distinguendi ratione inter essentiam et attributa.—Respondeo, neg. paritatem, quia sapientia et quodvis simile attributum particulare habet quidem eminentiam infinitam, sed præcise prout talis sapientia, concipitur jam restricta ad lineam particularem sapientiæ; ideoque jam non est fundamentum novas invenendi distinctiones aliarum divinarum perfectionum, saltem nisi forte velis adhuc intellectu magis in particulari considerare humano modo diversas partes et genera scientiarum intra lineam sapientiæ.

Prob. 2.º Nos non possumus cognoscere divina nisi per species rerum creaturarum. Atqui species hujusmodi generatim representant perfectiones præcise seu alias seorsim ab aliis, sive quia divisæ ac dispersæ in rebus diversis reperiuntur, sive quia quamvis unitæ sint plures in eodem subjecto, non tamen nobis innotescunt nisi seorsim ac successive per effectus ac manifestationes externas. Ergo quamvis essentia et attributa sint unum idemque re in Deo, non possunt a nobis in hac vita exhiberi nisi distinguendo illa per rationem. Et hoc est alterum fundamentum distinctionis ex eo petitum quod Deo insint unitæ perfectiones, quæ in aliis rebus separate inveniuntur, et non nisi separatim cognosci ab homine queunt.

Utramque hanc rationem distinguendi, eminentiam nempe divinæ perfectionis et imbecillitatem intellectus nostri in cognoscendo docuit nos S. Thomas, cum hæc scripsit: *Omnes istæ multæ rationes et diversæ habent aliquid respondens in ipso Deo, cujus omnes istæ conceptiones intellectus sunt similitudines. Constat enim, quod unius formæ non potest*

(1) S. Thom., 1.^a p., quest. 13, art. 4, ad 3.um

esse nisi una similitudo secundum speciem quæ sit ejusdem rationis cum ea; possunt tamen esse diversæ similitudines imperfectæ quarum quælibet a perfecta formæ representatione deficiat. Cum ergo, ut ex superioribus patet, conceptiones perfectionum in creaturis inventarum, sint imperfectæ similitudines, et non ejusdem rationis cum ipsa divina essentia, nihil prohibet, quin ipsa una essentia omnibus prædictis conceptionibus respondeat, quasi per eas imperfecte representata. Et sic omnes rationes sunt quidem in intellectu nostro sicut in subjecto; sed in Deo sunt ut in radice verificante has conceptiones. Nam non essent veræ conceptiones intellectus, quas habet de re aliqua, nisi per viam similitudinis illis conceptionibus res illa responderet. Diversitatis ergo vel multiplicis nominum causa est ex parte intellectus nostri, qui non potest pervenire ad illam Dei essentiam videndam, secundum quod est, sed videt eam per multas similitudines ejus deficientes, in creaturis quasi in speculo resulantes. Unde si ipsam essentiam videret, non indigeret pluribus conceptionibus. Et propter hoc Dei verbum, quod est perfecta conceptio ipsius, non est nisi unum: propter hoc dicitur (Zach. ult. 9): *In die illa erit Dominus unus et nomen ejus unum, quando ipsa Dei essentia videbitur et non colligetur Dei cognitio ex creaturis (1).*

Postrema verba S. Doctoris continent frequentem illam scriptorum (2) sententiam (aliis tamen dissentientibus), qui negant Beatos in celo distinguere divinam essentiam et attributa in visione beatifica. Quia cum non cognoscant Deum per species vel similitudines rerum creaturarum, sed per ineffabilem unionem objectivam ipsius Dei cum intellectu Beatorum, vident illum prout est in se purissime simplicem et infinite perfectum, atque infinite imitabilem ad extra. Ex

Beati
in quo non
distinguant
essentiam
Dei ab
attributis.

(1) S. Thom., de potent., quest. 7, art. 6 fin. corp. Cfr. 1.^a p. quest. 13, art. 4, ubi etiam præclare idem explicatur; itemque 1.^a dist. 2, quest. 3, art. 3 corp. et ad 5.um, et art. 2; opuscul. 6, de articulis centum, quest. 1, 2, et 3; Contr. Gent. lib. 1, cap. 30 fin.; et cap. 35; de potent. quest. 1, art. 1, ad 12.um

(2) Vide v. g. Capreol. (1.º dist. 8, quest. 4, art. 3 fin.), Suarez (de Deo, lib. 1.º cap. 13, num. 7; de Trinit. lib. 4, num. 17), Vazquez (In 1.^{am} part. disp. 118, cap. 2), etc. Et vide P. Tanner (de Deo, disp. 2, quest. 2, dub. 4, num. 7 seqq.).

quo melius intelligitur etiam intima ratio distinguendi divina per intertium creatum extra visionem intuitivam; quia nimirum intellectus creatus non potest aciem suam directe et immediate convertere in illam eminentem simplicitatem infinitæ perfectionis, sed tantum illam attingit utcumque per deficientissimas imitationes creatas, quarum singulæ non exprimunt, nisi exiguam partem illius fecundissimæ virtualitatis et plenitudinis totius esse (1). Quæ est etiam doctrina S. Bernardi (2).

An Deus
ipse possit suam
essentiam
ab attributis
distinguere.

Querunt hic nonnulli, utrum Deus ipse possit intellectus suo distinguere suam essentiam ab attributis; et responsio certissima negativa est. Deus enim videt quidem distinctiones rationis, quas creatus intellectus facit, ipse vero non potest distinguere: quia distinctio rationis essentialiter importat cognitionem imperfectam et limitatam, utpote solum partialiter objectum representantem; Deo autem sicut repugnat multiplicitas cognitionis, ita etiam repugnat cognitio, quæ non sit adæquata et comprehensiva rei cuiuslibet.

Objectiones
solute.

101. **Objic. 1.º** Omnis distinctio rationis imminuit unitatem ac simplicitatem Dei. Sed Deus simplicissimus est. Ergo... Probat Major. Nam simplicitati perfectæ adversatur quævis compositio etiam rationis. Sed ubicumque adest pluralitas rationum, nequit non esse compositio saltem rationis. Ergo...

Respondeo, neg. Major. Ad probationem etiam *transat* Major, *neg.* Minor. Nam licet compositio realis repugnet simplicitati ac perfectioni divinæ, et etiam compositio rationis

(1) *Intellectus autem noster, cum cognoscat Deum ex creaturis, format ad intelligendum Deum conceptiones proportionatas perfectionibus procedentibus a Deo in creaturas. Quæ quidem perfectiones in Deo præexistunt unitæ et simpliciter. Sicut igitur diversis perfectionibus creaturarum respondet unum simplex principium representatum per diversas perfectiones creaturarum varie et multipliciter; ita variis et multiplicibus conceptibus intellectus nostri respondet unum omnino simplex, secundum hujusmodi conceptiones imperfecte intellectum. Et ideo nomina Deo attributa, licet significant unam rem, tamen quia significant eam sub rationibus multis et diversis, non sunt synonyma. S. Thom. 1 p. quæst. 13, art. 4. Cfr. ib. art. 2; de potent., quæst. 7, art. 5.*

(2) *De Considerat. lib. 5, cap. 15.*

genus ac differentiam complectens, ut mox dicemus; at vero utrum compositio illa rationis, quæ solam multipliciter rationum intelligibilem in una simplici entitate comprehendit, adversetur, necne, divinæ simplicitati, disputatur inter Theologos. Negant Suarez (1), Vazquez (2), Christophorus Gillius (3), alique; affirmant Capreolus, Tanner alique multi, ut postea dicemus, agentes de divina simplicitate. Sed quid sit de hoc, pluralitas rationum ex se sola non sufficit ad inducendam compositionem etiam rationis; aliud enim est distinctio et multiplicitas rationum, aliud compositio, utpote quæ importat multas rationes non utcumque, sed ut *unitas*. Verum de his suo loco uberius.

Objic. 2.º «Magis unum est, quod est unum re et ratione, quam quod est unum re, et multiplex ratione. Sed Deus est maxime unus. Ergo videtur quod non sit unum re et multiplex ratione» (4).

Respondeo, dist. Major.: magis unum re, *neg.*; ratione, *trans.* Et *neg.* conseq. *Pluralitas attributorum*, inquit S. Thomas, *in nullo præjudicat summæ unitati; quia ea, quæ in aliis sunt ut plura, in eo sunt unum, et remanet pluralitas tantum secundum rationem, quæ non opponitur summæ unitati in re, sed necessario ipsam consequitur, si simul adsit perfectio* (5). Etenim hoc ipsum ad perfectam Dei unitatem pertinet quod ea, quæ sunt multipliciter et divisim in aliis, in ipso sint simpliciter unita. Et ex hoc contingit, quod est unum re, et plura secundum rationem; quia intellectus noster ita multipliciter apprehendit eum, sicut res multipliciter ipsum representant (6).

Objic. 3.º «Quidquid est in Deo, Deus est. Si ergo istæ rationes, secundum quas attributa differunt, sunt in Deo, ipse sunt Deus. Sed Deus est unus et simplex. Ergo istæ rationes, secundum quod in Deo sunt, non sunt plures» (7).

(1) *De Deo lib. 1, cap. 4, num. 8, Metaphys. disp. 30, sect. 4, num. 38 seqq.*

(2) *In 1.^{am} part. disp. 22, cap. 2.*

(3) *Lib. 2, tract. 4, cap. 14; tract. 6, cap. 6.*

(4) *Apud S. Thom. 1 p. quæst. 37, art. 4, arg. 3.º*

(5) *1.º dist. 2, quæst. 1, art. 2, ad 1.^{am}*

(6) *S. Thom. 1 p. quæst. 13, art. 4, ad 3.um*

(7) *Apud S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, argum. 4.º*

Respondeo, *neg.* suppositum ultimi consequentis. Jam enim diximus multas illas rationes *subjective* non esse in Deo, sed in intellectu concipiente; in Deo autem non esse nisi sicut in fundamento ac radice verificante propter suam eminentiam perfectionis diversos conceptos ac representationes intellectuales, quemadmodum in probationibus explicatum est.

Sicut ratio hominis non dicitur esse in homine quasi res quadam in ipso, sed est sicut in subjecto in intellectu, et est in homine, sicut in eo, quod præstat fulcimentum veritati ipsius; ita etiam ratio bonitatis divinæ est in intellectu sicut in subjecto, in Deo autem sicut in eo, quod correspondet per quamdam similitudinem isti rationi faciens ejus veritatem. Unde patet, quod ratio procedit ex malo intellectu ejus quod dicitur (1). Numquam enim diximus rationes diversas divinorum attributorum et essentiae, prout in Deo sunt, esse multas res, sunt enim una simplicissima res; sed hæc simplicissima res ob suam perfectionem et est essentia, et bonitas et justitia et intellectus et voluntas. Potest proinde cum veritate representari ab intellectu nostro sub omnibus istis diversis rationibus per totidem actus præcisivos. Et sic multiplicitas ista attributorum nullo modo ponitur in Deo, quasi ipse secundum rem sit multiplex, sed tamen ipse secundum suam simplicem perfectionem multitudini istorum attributorum correspondet, ut vere de Deo dicantur (2).

Objic. 4.º Unius formæ non datur nisi una similitudo idealis. Ergo si in ipsa divina substantia non esset realis multiplicitas rationum, neque posset esse in intellectu.

Respondeo, *dist.* antec.: adæquata et perfecta, *conc.*; inadæquata et imperfecta, *neg.* Constat enim, quod unius formæ non potest esse nisi una similitudo secundum speciem, quæ sit ejusdem rationis cum ea, possunt tamen esse diversæ similitudines imperfectæ, quarum qualibet a perfecta formæ representatione deficit. Cum ergo, ut ex superioribus (art. præc.) patet, conceptiones perfectionum in creaturis inventarum sint imperfectæ similitudines, et non ejusdem rationis cum ipsa divina

(1) S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, ad 4.um

(2) S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, ad 3.um Cfr. alia S. Thomæ testimonia paulo superius laudata.

essentia; nihil prohibet, quin ipsa una essentia omnibus prædictis conceptionibus respondeat, quasi per ipsas imperfecte repræsentata. Et sic omnes rationes sunt quidem in intellectu nostro, sicut in subjecto, sed in Deo sunt ut in radice verificante has conceptiones. Nam non essent veræ conceptiones intellectus, quas habet de re aliqua, nisi per viam similitudinis illis conceptibus res illa responderent (1).

Objic. 5.º «Illud quod in se est unum omnibus modis, non est radix alicujus multitudinis in eo existentis. Sed essentia divina est una omnibus modis, quia est summe una. Ergo non potest esse radix alicujus multitudinis in ea existentis. Pluralitas ergo dictarum rationum non radicatur in essentia divina, sed in intellectu tantum» (2).

Respondeo, *dist.* Major.; in eo existentis formaliter et objective, *conc.*; in eo existentis virtualiter seu tamquam in fundamentali ratione, cur veræ sint plures conceptiones intellectus prædicationesque diversæ, *neg.* Aliquid dicitur fundari vel radicari in aliquo metaphorice, ex quo firmitatem habet. Rationes autem intellectus habent duplicem firmitatem, scilicet firmitatem sui esse, et hanc habent ab intellectu, sicut alia accidentia a suis subjectis; et firmitatem suæ veritatis, et hanc habent ex re, cui conformantur. Ex eo enim quod res est, vel non est, locutio et intellectus veritatem vel falsitatem habet. Rationes ergo attributorum fundantur, vel radicantur in intellectu quantum ad firmitatem sui esse, quia, ut dictum est (art. antec.) intellectus est earum subjectum; in essentia autem divina quantum ad firmitatem suæ veritatis. Et hoc in nullo repugnat divinæ simplicitati (3). Brevius: rationes istæ non fundantur in divina essentia, sicut in subjecto, sed sicut in causa veritatis, vel sicut in representantio per omnes, quod ejus simplicitati non derogat (4).

Objic. 6.º «Distinctio relationum, quæ realiter sunt in Deo, facit pluralitatem Personarum. Si ergo istis rationibus communibus attributorum aliquid responderet in Deo, etiam

(1) S. Thom., de potent., quæst. 7, art. 6 vers. fin.

(2) Apud S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, arg. 5.

(3) S. Thom. 1.º dist. 2, quæst. 1, art. 3, ad 5.um

(4) S. Thom., de potent., quæst. 7, art. 6, ad 6.um